

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת תצא הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי', את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון רפד), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רכבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ואף עברו עריכה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת כתיבה וחתימה טובה
מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות האחים

הרה"ח הרה"ת **ישראל אפרים מנשה** שי'

והרה"ח הרה"ת **יוסף משה** שי'

וכל בני משפחתם שיחיו

זאיאנץ

להצלחה רבה ומופלגה בגשמיות וברוחניות

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

United States

ארץ הקודש

1469 President st.

ת.ד. 2033

Brooklyn, NY 11213

כפר חב"ד 60840

oh@chasidus.net

טלפון: 03-738-3734

718-534-8673

הפצה: 03-960-4832

נדפס באדיבות

The Print House

538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237

718-628-6700

תוכן העניינים

ה מקרא אני דורש
מצוה שאין בה חסרון כס – יבאר דיוק ל' רש"י "מצוה קלה שאין בה חסרון כס"
ולא כבספרי ובמשנה "שהיא כאיסר", דלהלכה ה"ה מפסיד שווי' של האם, אבל
לשיטתו ב"פשוטו של מקרא" – אין מחויבים לשלח האם אחר ששילחה פעם אחת.
(ע"פ לקוטי שיחות ח"ט ע' 133 ואילך)

ח פנינים – עיונים וביאורים קצרים

ט יינה של תורה
"ותלית אותו על עץ": ביאור הספד האריז"ל על הרמ"ק
בין 'עץ הדעת' ל'עטיו של נחש' / חטאים הפוגמים בגליא שבנפש, והשלימות
דסתים דנשמתא / בדורות אלו שייך זה בדקות לכל אחד ואחד / "מצוה לגלות זאת
החכמה".
(ע"פ לקו"ש חכ"ד ע' 132 ואילך)

יד פנינים – דרוש ואגדה

טו חדושי סוגיות
בגדר אכילת פועל – יקדים ג' שיטות היאך ילפינן ד"כי תבוא בכרם גו'" בפועל
הכתוב מדבר / יחקור בגדר אכילת פועל אי הוי כשכר על העבודה שנעשתה או מתנה
הנקנית ע"י עצם הטירחא או שהוא מתנה לפועל כמו מתנות כהונה וכיו"ב / יבאר
דבזה איפליגו לענין היאך ידעינן דבפועל הכתוב מדבר.
(ע"פ לקוטי שיחות חלק לד עמ' 129 ואילך)

כ תורת חיים
מכתבי קודש מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, בגודל ענין
הצדקה וברכתה.

כג דרכי החסידות
שיחות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע,
זכרונות מתקופת חתונתו וההתוועדויות שנערכו אז – חלק ראשון.

מקרא אני דורש

מצוה שאין בה חסרון כיס

יבאר דיוק ל' רש"י "מצוה קלה שאין בה חסרון כיס" ולא כבספרי ובמשנה "שהיא כאיסור", דלהלכה ה"ה מפסיד שווי' של האם, אבל לשיטתו ב"פשוטו של מקרא" – אין מחויבים לשלח האם אחר ששילחה פעם אחת

א. "כי יקרא קן צפור לפניך בדרך, בכל עץ או על הארץ, אפרוחים או ביצים והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים, לא תקח האם על הבנים. שלח תשלח את האם, ואת הבנים תקח לך, למען ייטב לך והארכת ימים" (פרשתנו כב, וז').
ובפירוש רש"י:

"למען ייטב לך וגו' – אם מצוה קלה שאין בה חסרון כיס אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים, קל וחומר למתן שכרן של מצוות חמורות".

ובפירוש הרא"ם ביאר בכוונתו (וכ"כ בעוד מפרשים):

"פירוש – אל יקשה בעיניך על שאמר הכתוב בשכר מצות שילוח הקן, שהיא מצוה קלה, למען ייטב לך והארכת ימים; ולא אמר כן במצוות החמורות!

דרבותא אתא לאשמועינן, שאפילו במצוה קלה כזאת שאין בה חסרון כיס אמרה תורה למען ייטב לך והארכת ימים, קל וחומר למתן שכרן של מצוות חמורות".

כלומר: בכוונה תחילה בחרה התורה להשמיענו שכר זה דוקא במצוה קלה ביותר – כי מזה נוכל ללמוד בקל וחומר על שאר המצוות, החמורות יותר ממנה (מפני שיש בהם חסרון כיס, או שיש בהם טירחא יתירה וכו').

ולפי ביאור זה – יש לתת טעם בדיוק לשון רש"י, ששינה מלשון הספרי:

בספרי כאן (וכן במשנה – חולין קמב, א) הלשון היא "מצוה קלה שהיא כאיסור" – כלומר: יש בה חסרון כיס מועט ביותר, כשווי איסור בלבד – אולם רש"י משנה וכותב "מצוה קלה שאין בה חסרון כיס", ומשמע: שאין בה חסרון כיס כלל;

כי, כיון שכוונת התורה היא לחדש את השכר אפילו ביחס למצוה קלה, מוכרחים לומר שמצות שילוח הקן היא המצוה הקלה ביותר, ולכן בחרה התורה דוקא בה –

ולכן אין רש"י אומר "מצוה קלה שהיא כאיסור" (שאז קשה: למה בחרה התורה במצוה כזו שיש בה חסרון כיס מועט, ולא במצוה קלה יותר שאין בה חסרון כיס כלל?) אלא מדייק "שאין בה חסרון כיס" כלל, שדוקא כך מובן למה בחרה התורה דוקא במצוה זו.

ב. אמנם עדיין צריך ביאור, בעצם הענין:

סוף סוף, איך יכול רש"י לומר "מצוה קלה שאין בה חסרון כיס", בשעה שזה לכאורה היפך המציאות, שהרי המשלח מפסיד את שווייה של הציפור האם, שאינו יכול לקחתה (אלא "שלח תשלח את האם")!

ובמשכיל לדוד כתב לתרץ, "דהעדר הריוח לא מיקרי חסרון כיס". כלומר: אם היה האדם נדרש להוציא את הציפור מרשותו לאחר שכבר זכה בה – אז היה זה "חסרון כיס"; אולם כיון שהצפור עדיין לא באה לרשותו וכל ההפסד הוא בזה שאינו יכול עתה לזכות בה – שוב הרי זה בגדר "מניעת הריוח" בלבד, ולא "חסרון כיס" ממש.

ולכאורה לפי זה היה אפשר להסביר את שינוי הלשון בין הספרי לבין רש"י:

הנה דבר זה אם "מניעת הריוח" נחשב ל"הפסד" או לא, יש בו צדדים לכאן ולכאן (ראה מה שציין בשדי חמד כללים מערכת ה אות סט; פאת השדה לכללים שם אות ב) – ובזה נחלקו הספרי ורש"י:

הספרי נקט כהסברא שגם מניעת הריוח נחשבת להפסד, ולכן כתב "מצוה קלה שהיא כאיסור", כיון שהמשלח מפסיד את שווי הציפור האם; אולם רש"י, לפי דרך הפשט, למד שאין זה נחשב הפסד, ולכן נקט "מצוה קלה שאין בה חסרון כיס".

אך כד דייקת, אין בכך די כדי ליישב את הענין:

גם אם נלמד שאין "מניעת הריוח" נחשבת ל"הפסד" ממש, הרי דבר פשוט הוא ונראה במוחש, שמניעה זו חשובה בעיני האדם ומצטער הוא עליה.

ואם כן, כיון שהתורה חיפשה להשמיענו את השכר ד"למען ייטב לך" דוקא במצוה קלה ביותר, "שאין בה חסרון כיס" (כנ"ל) – בוודאי הכוונה בזה שאפילו מניעת הריוח אין בה; שהרי אם היה בזה מניעת הריוח, שוב צריכה היתה התורה להשמיענו השכר במצוה עוד יותר קלה שאפילו מניעת הריוח אין בה (ואין צער לאדם כלל)!

לקראת שבת

ז

ג. ועל כן נ"ל, שבאמת נתכוון רש"י פשוטו כמשמעו – שבמצות שילוח הקן אין חסרון כיס כלל. וזה שבספרי אמרו "שהיא כאיסור", היינו שיש בה חסרון כיס מועט עכ"פ – הנה רש"י אזיל לשיטתיה:

מלשון הכתוב "שלח תשלח", למדו חז"ל (חולין קמא, א) שאם שלח את האם וחזרה, חייב לחזור ולשלחה, "ואפילו מאה פעמים"; וכך היא ההלכה (וראה פיה"מ להרמב"ם סוף חולין; בית יוסף יורה דעה סי' רצב).

אולם רש"י בפירושו בא ליישב "פשוטו של מקרא", גם אם הוא דלא כהלכתא; ואכן, רש"י בפירושו עה"ת לא הביא דרשה זו, ואדרבה – מתוך לשונו יש ללמוד להיפך, שרק מיד כשמוצא האם והבנים אז חייב לשלחה, אבל אם לאחר מכן חזרה להקן – שוב אינו חייב לשלחה.

שכן כתב רש"י בפסוק הקודם (פסוק ו):

"כי יקרא – פרט למזומן; לא תקח האם – בעודה על בניה".

הרי מפורש בדבריו, כי כל המצוה לשלח היא רק בפעם הראשונה, כאשר מוצא את הקן בדרך מקרה, ואז אסור לקחת את האם, "בעודה על בניה";

אולם מיד לאחר שמצא את הקן ושלח את האם, שוב הבנים נמצאים ברשותו (גם אם עדיין לא לקחם בפועל), וכבר הם בבחינת "מזומן". זאת ועוד: מיד לאחר ששלח את האם פעם אחת, שוב אי אפשר לומר שהיא "עודה על בניה"! ומשמע איפוא שאם חזרה יהיה מותר לקחתה.

ומעתה יתבאר היטב השינוי בין רש"י להספרי:

רש"י כתב שבמצוה זו "אין בה חסרון כיס", כי בדרך הפשט כל האיסור הוא על לקחת האם "בעודה על בניה", אבל אם אחר כך חוזרת היא אל הקן – מותר לקחתה. והרי כן הוא בטבע הצפור האם, שלאחר ששלחו אותה פעם אחת, היא חוזרת שוב ושוב אל הקן שהיתה בו. נמצא, איפוא, שהמשלח לא הפסיד מאומה, כי כל האיסור הוא לקחת את הצפור האם מיד כשרואה אותה, אבל בדרך כלל היא הרי חוזרת אל הקן ויכול אז לקחתה ולזכות בה;

אולם הספרי מפרש בדרך ההלכה, ובדרך ההלכה אסור לזכות בהצפור גם בפעם השניה שהיא חוזרת ובאה, וממילא מפסיד המשלח את שווייה. וזהו שלדעת הספרי מצוה זו יש בה חסרון כיס מועט – "שהיא כאיסור".

ברכת מעקה

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה
לגגך ולא תשים דמים בביתך כי יפול
הנופל ממנו
(כב, ח)

...במה שהעיר ביד הל' ברכות פ"א ה"ח:
"עשה מעקה מברך כו",

סותר דעת עצמו שם ה"ד: "דברים שהם
משום סכנה אין מברכים עליהם" – והרי
החיוב מעקה הוא כמש"נ ועשית מעקה לגגך
ולא תשים דמים גו'.

ולדעתי פשוט, אשר להרמב"ם ולא תשים
דמים גו' אינו נתנית טעם על חיוב עשית
מעקה, אלא ציווי בפני עצמו.

כי הרי טעמי המצות לא מנאם בחשבון
תרי"ג, וכמש"כ בשרש החמישי בספר
המצוות, אבל ולא תשים דמים הכניסו במנין
מצוות לא תעשה.

והכריחו להרמב"ם לומר כנ"ל – הספרי
(דברים כב, ח): "ועשית מעקה כו' מצות
עשה. לא תשים כו' מצות לא תעשה".

ו[לפי האמור, נפק"מ ש]אם במקום
עשיית מעקה עשה כבש לגג וכיו"ב – קיים
מצות ל"ת וביטל מ"ע.

ולהעיר מיומא ע"ב, א. נ"כ סהמ"צ שם.

(ממכתב אדר"ח טבת תשט"ז.
לקו"ש חכ"ט ע' 444)

גדר "בית דירה" בהיכל

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה
לגגך
בית לרבות היכל
(כב, ח וספרי)

ולכאו' צ"ע בזה, דהרי כתב הרמב"ם (הל'
רוצח ושמירת נפש רפ"א. וכ"ה בשו"ע חו"מ ר"ס תכז)
דחיוב מעקה הוא רק ב"בית דירה", ובבתים
שאינן לדירה "אינו זקוק לו", ולכאו' ההיכל
אינו "בית דירה" ואמאי נתחייב במעקה?

וי"ל בזה, דהנה מצינו דעיקר ענין הדירה
הוא האכילה במקום ההוא. וכמו במצות סוכה
דגדרה "תשבו כעין תדורו" (סוכה כח, ב) דעיקר
מצות הישיבה בסוכה היא האכילה בסוכה
(עיין שו"ע אדה"ז או"ח סי' תרלט סי"ב.
וראה טור שם. נו"כ השו"ע בסוף הסימן).

והנה אי' בזבחים (סג, א) "מנין שאם
הקיפו עכו"ם את כל העזרה שהכהנים נכנסין
לשם ואוכלין שם קדשי קדשים ת"ל בקודש
הקדשים תאכלנו" (וכן פסק הרמב"ם בהל' מעה"ק
פ"י ה"ג). ונמצא דיש זמנים שמצות אכילת
קדשים היא דוקא בהיכל.

ועפ"ז גם ההיכל בגדר "בית דירה" הוא,
ומחוייב במעקה.

(ע"פ לקו"ש חכ"ד עמ' 137 ואילך)

יינה של תורה

"ותלית אותו על עץ": ביאור הספד האריז"ל על הרמ"ק

בין 'עץ הדעת' ל'עטיו של נחש' / חטאים הפוגמים בגליא שבנפש, והשלימות דסתים דנשמתא / בדורות אלו שייך זה בדקות לכל אחד ואחד / "מצוה לגלות זאת החכמה"

נודע ביהודה ובישראל גדול, ההספד שדרש האריז"ל החי אחר מיטתו של הרמ"ק¹:
"כי יהיה באיש חטא משפט מות", פירוש, שיחסר מעם משפט מות – כי לא פעל רע, ולמה ימות?
"ותלית אותו על העץ" – מחמת עץ הדעת שגזר מיתה, בשביל כך מת.

בשטחיות הלשון ניתן להבין שהוא ע"ד מאמר הגמ' ד' מתו בעטיו של נחש" –
 שכמו אותם צדיקים שמיתתן לא היתה מחמת עוונותיהם, כאשר לא היה להם עוונות,
 אלא בסיבת הנחש, שאז "נגזרה גזירת מיתה על כל תולדותיו של אדה"ר"³ – ועד"ז אצל
 הרמ"ק שה"והומת" שלו היה אך ורק בגין ה"עץ" – "עץ הדעת".

1. הובא ביערות דבש ח"ב (דרשות בק"ק אה"ו דרשה ב' בסופה (בדפוס ווארשא – קכו, ג)). חיד"א – נחל קדומים פרשתנו עה"פ ובדברים אחדים דרוש כ (קז, סע"ד). ועיין ג"כ של"ה דרוש להספד רט, ב בשם התיקונים (ראה תקו"ז בהשמטות ת"ה (קמא, ב) הובא ביערות דבש שם). ולהעיר ג"כ משל"ה פרשתנו שפד, ב. וראה לקוטי שיחות ח"ז ע' 167 ואילך. – ולהעיר אשר בש"ך עה"ת עה"פ פי' להיפך, שאין לתלות מיתת הצדיק "על העץ", עיי"ש.

2. שבת נה, ב. ב"ב יז, א.

3. ל' רש"י ב"ב שם.

לקראת שבת

וי"ל שבעומק יותר, אי"ז רק אותו הענין, אלא שהאריז"ל מחדש גדר במיתתו של הרמ"ק.

החילוק בין לשון חז"ל לדרשת האריז"ל: דבגמ' מדויק "מתו בעטיו (עצתו) של נחש"; ובאריז"ל "מחמת עץ הדעת".

וי"ל שחילוק זה ה"ה גם בתוכן הדברים:

"עטיו (עצתו) של נחש" שיעץ לחוה לאכול מעץ הדעת, ה"ז רע. עצה למעשה חטא; ותלית אותו על עץ" – מדבר אודות העץ שבו נכשל האדם, אבל ב"עץ" עצמו אין עניין של רע וחסרון⁵. ואדרבה בפשוטו של מקרא – כפרש"6 – "עץ הדעת תאנה היה" שהוא מהמינים שנשתבחה בהם אר"י⁷. ושמו של העץ הוא "עץ הדעת" – שפועל את ענין הדעת⁸. ואפילו האיסור שהיה עליו נמשך (ע"פ דרשת רז"ל) רק עד השבת, שלש שעות⁹.

זאת אומרת: הספד האריז"ל עוסק בסיבה דסיבה רחוקה לעונש המיתה, ולא בחטא עצמו. דהעץ רק נתן את האפשרויות שבאם יחטא האדם ויאכל ממנו (בשעה שהוא בבחינת "טוב ורע") יהי' העונש ד"מות תמות".

ובסגנון אחר (ע"פ ל' המדרש¹⁰): בשעת הבריאה חישוב הקב"ה שיהיה מיתה בעולם (שלכן כבר "מיום הראשון ברא מלאך המות"), ורק שבסוד "נורא עלילה על בני אדם"¹¹ בא הקב"ה בעלילה שגזירת המיתה תבוא בפועל ע"י האדם. ולכן העמיד הקב"ה בפני אדה"ר את נסיון עץ הדעת – שעיי"ז יצאה הגזירה אל הפועל.

משמעות החילוק בין "תלית אותו על עץ" לבין "עטיו של נחש":

-
4. רש"י שבת וב"ב שם. רגמ"ה ב"ב שם.
 5. ובפרט ע"פ המבואר (ראה קונטרס עה"ח פ"י – מהרח"ו) "שהיה צריך לאכול" מעה"ד אחרי (או עם) עה"ח, וי"א. . אדרבא היא מבררת אותם" (החיצונים).
 6. בראשית ג, ז.
 7. ולהעיר שכן הוא גם למ"ד חטה הייתה, גפן הייתה (ברכות מ, סע"א).
 8. תרגום אונקלוס בראשית ב, ט. ברכות מ, סע"א. ועוד. – וראה רמב"ן בראשית (שם) – ולכאורה הוא דלא כהרמב"ם מו"נ ח"א פ"ב). ואכ"מ.
 9. ש"ך עה"ת קדושים יט, כג ד"ה ונטעתם (מב, ב) ועוד.
 - ובאור-התורה (להצמח-צדק) בראשית מו סע"א: "דלכאורה תמוה שהרי נאמר סתם ומעה"ד טו"ר לא תאכל ממנו, אלא דהפי' כו' כי בשבת כו' עה"ד. . טוב לבד וע"ז לא באה האזהרה כלל". עיי"ש.
 10. תנחומא וישב ד.
 11. תהילים סו, ה. וראה בארוכה תו"ח תולדות ד"ה ויתן לך פ"י ואילך. ועוד.

לקראת שבת

יא

הענין ד"עטיו של נחש" נזכר בגמרא – גליא דאורייתא – וע"כ הוא מדבר במיתה כפי שהיא בפועל וב"גליא";

משא"כ "ותלית אותו על עץ" שגילה האריז"ל ובשייכות לרמ"ק, שעניינם הוא גילוי תורת הסוד, פנימיות התורה – מדברת כפי שהעניינים הם בפנימיות. שמצד פנימיות הדברים ה"ה קשורים (לא לחטא ולנחש, אלא) לעץ הדעת עצמו – זה שהקב"ה רצה לגרום למיתת האדם.

בעומק יותר, מכוונים שני עניינים אלו (ד"עטיו של נחש" ו"תלית אותו על עץ") לשני סוגי צדיקים:

אדמו"ר הזקן מבאר בתורה-אור¹² אודות הארבעה שמתו בעטיו של נחש: "שאע"פ שהם צדיקים גמורים מ"מ נשאר בהם עדיין איזה שמץ מזוהמת הנחש שלא יכלו להסירו מכל וכל. והוא עיקר נקודת קליפת גסות הרוח שנעשה בטבע האדם בחטאו מעץ הדעת טוב ורע דהיינו שרואה א"ע ומכיר חסרונו או יודע שזה טוב לו". – "הרגשת עצמו".

זאת אומרת: ב"עטיו של נחש" הכוונה, שחטא עה"ד פעל חיסרון בצדיק, וחיסרון זה גורם לצדיק למיתה. אלא שאת החיסרון לא גרם הצדיק – ורק הנחש שהביא זוהמא בעולם בו תלוי האשם בחיסרון שבצדיק.

והנה, הפגם שבחטא יכול לפגום רק בחיצוניות שביהודי, אבל כידוע ומפורסם הפנימיות של היהודי נשארת תמיד בשלימותה, ו"גם בשעת החטא היתה באמנה אתו"¹³, ובפרט מצד פנימיות הנשמה שהיא מלכתחילה למעלה מכל ענין החטא. ומזה, שה"זוהמא" שפעל חטא עץ הדעת בישראל – אינו אלא מן השפה ולחוץ, אך בפנימיות לא נגע ולא פגע.

ולכן, כאשר מאירה בבן-ישראל פנימיות הנשמה, ומתגלה בו בתוקף – אזי אין מקום ל"מתו בעטיו של נחש".

וזהו עומק דברי האריז"ל עה"פ "ותלית אותו על עץ": זאת אשר נמצא ב"איש" (הרמ"ק) "חטא משפט מות" – אין זה בשל "עטיו" וזוהמת הנחש, אלא "על עץ": מצד רצונו של הקב"ה שסיבב מיתה על באי עולם באמצעות חטא עה"ד.

וע"כ נאמרו דברים אלו ע"י האריז"ל ואודות הרמ"ק – מאורי תורת הנסתר, שתפקידם היה לגלות את פנימיות התורה "סתים דאורייתא", ועי"ז את "סתים דישראל" – פנימיות

12. ס"פ משפטים.

13. ל' התניא ספכ"ד.

הנשמה, שלמעלה מ"עטיו של נחש". וכידוע שפנימיות התורה היא בסוד "עץ החיים" שלמעלה מ"אילנא דטוב ורע" (עץ הדעת)¹⁴.

כיון שכדברי האריז"ל בזמנים הללו "מצוה לגלות זאת החכמה"¹⁵, לכן, אע"פ ש"מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו"¹⁶ לומר שיש לו איזה שייכות למדרגות הנ"ל של הרמ"ק והאריז"ל – מ"מ, היות שבהשגח"פ סיפרו לנו גם על דרגא נפלאה זו, מובן ש"אפס קצהו ושמץ מנהו" שייך לכאו"א. וע"ד כמו שכתוב בתניא אודות משה רבינו ע"ה¹⁷: שאע"פ ש"מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת להשיג אפילו חלק אחד מני אלף ממדרת אהבת רעיא מהימנא, מ"מ הרי אפס קצהו ושמץ מנהו כו' מאיר לכללות ישראל בכל דור ודור".

ובנדון־דין, אדרבה: "מתו בעטיו של נחש" הוא דרגא גבוהה עד מאוד, שאין שום חטא וחסרון, ורק מה שנשתייר מכיון שאי אפשר להסיר את זוהמת הנחש מכל וכל. וא"כ זו דרגה שרק יחידי סגולה יכולים לבוא עליה, שגם בחיצוניות (מקום שהעבירות פוגמות) לא יהיה שום פגם מלבד חטא עה"ד.

משא"כ הדרגא הגבוהה יותר, של "ותלית אותו על עץ" – זה ישנו אצל כאו"א, מכיון שמצד הפנימיות כל יהודי הוא נקי לגמרי מכל חטא ועוון, ואינו נוגע באיזה מצב הוא נמצא. אלא שבצדיקים הגבוהים כמו האריז"ל והרמ"ק היה דרגא שבנשמתם העיקר שלהם, אבל מצד האמת ה"ז בכל אחד ג"כ, ועד שדרגא נוראה זו יכולה להשפיע על כל אחד ! וכפס"ד הרמב"ם¹⁸, שכאשר בא אדם ואומר בכל תוקף שאינו רוצה לשמוע ולקיים את פסק הבי"ד שמצווה עליו להביא קרבן – יכולים בי"ד לכפות אותו לומר "רוצה אני", ותורת אמת קובעת שזהו באמת רצונו!

ובזמננו, שמצוה לגלות זאת החכמה, צריך ויכול כל אחד להביא בעצמו את גילוי הנשמה, באמצעות לימוד "סתים דאורייתא" – שה"סתים" יהיה "גליא" ש"יתפרנסון

14. רעיא־מהימנא נשא (קכד, ב). הובא ונת' באגרת־הקודש (שבסוף התניא) סי' כו.

15. אגה"ק שם (קמב, ב).

16. ל' התניא דלקמן בפנים.

17. פמ"ד (סג, א).

18. הל' גירושין ספ"ב.

מיניה¹⁹ ויבינו בחב"ד שבנפש, עד שע"י הסתים דאורייתא תהיה כל קומת האדם חדורה בסתים דנשמתא.

וכאשר ה"מעיינות" שבנשמה יחדרו גם ב"חוצה" שבאדם – יבוא האדם למצב שאין שייך בו חטא.

ההוראה בפועל:

צריך לקיים "יפוצו מעיינותיך חוצה": להפיץ את המעיינות דפנימיות התורה, שיבואו בגילוי ועד ל"חוצה" – לכל יהודי. ועד ל"חוצה" התחתון ביותר שביהודי (ברוחניות), כיון שכל יהודי קשור מצד פנימיות נשמתו בפנימיות התורה.

ועי"ז שלומדים עמו פנימיות התורה – אף שעבור זאת צריכים לתרגם את התורה לשפה אחרת, ולתת לו להבין בסגנון שמתאים למצבו ההווה – מ"מ ה"ז מעורר את פנימיות נשמתו ומעלהו ממעמדו ומצבו.

ועי"כ מבטלים את ה"מפני חטאינו" (כולל – חטא עץ הדעת) – שזוהי הסיבה היחידה לגלות, "מפני חטאינו גלינו", ובדרך ממילא בטל המסובב ("גלינו") וזוכים לגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו ובמהרה בימינו ממש.

19. תקו"ז (ת"ו בסופו). וכפי' המק"מ (הקדמה לזהר): יתפרנסון . . כשיפורש להם אמיתות מאמריו כו'. ובכסא מלך (לתקו"ז שם): בדרא בתראה דוקא קרוב לימות המשיח כו' (אף אשר) זה כמה מאות שנים שנתגלה כו' (כי הלימוד צ"ל דוקא באופן של) יתפרנסון כו' יפורשו מאמרו העמוקים בהקדמות שגילה האר"י זלה"ה כו' שבינו כו' כי הלומד גירסא בעלמא הגם שיש לו שכר טוב כו' עכ"ז הסגולה דבגיני' וקראתם דרור היא כשיתפרנסו וילמדו פירושי המאמרים כו'. – ראה גם כן הקדמת הרח"ו לשער ההקדמות.

איחור שכרם של ישראל לימות המשיח

ביומו תתן שכרו
(כד, טו)

הנה מצינו (ראה אבות פ"ב, יד-טז, תו"כ ורש"י בחוקותי כו, ט) שהשוו חז"ל את עבודתם של ישראל בקיום התורה והמצוות למלאכת הפועל, ואת שכר המצוות לתשלום על העבודה.

וכתב הרמב"ן (שער הגמול בסופו) וכן הכריעו בקבלה ובחסידות, שזמן מתן השכר הוא לעת"ל כאשר "הקב"ה מחיה בתחית המתים ואינו עולם הנשמות שקרינו גן עדן".

ויש לתמוה, היאך מאחר הקב"ה שכרם של ישראל לימות המשיח, והרי הקב"ה מקיים את כל התורה ד"מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות ולשמור" (שמו"ר פ"ל, ט) ?

ויתבארו הדברים ע"פ המבואר באורח בס' תניא קדישא (פל"ו) דתכלית בריאת העולם הוא ש"נתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים".

כלומר, העולם הזה מצד עצמו "אין תחתון למטה הימנו בענין הסתר אורו יתברך", ועל כל אחד מבני ישראל הוטל לברר חלק מיוחד בעולם, על ידי לימוד התורה וקיום המצוות, שבזה מזכך הוא את גופו הגשמי ואת חלקו בעולם.

ותכלית העלי' תהי' לעתיד כאשר יושלם זיכוכן כללות העולם ויהי' ראוי לדירה לו ית', ו"יפיע עליהם בהדר גאון עוזו וימלא כבוד ה' את כל הארץ".

ונמצא שעבודתם של כל בני' במשך הדורות היא בגדר שכירות אחת, ושכרה משתלם מיד בגמר העבודה בזיכוכן העולם כולו שיהי' דירה להשי"ת, לעת תחית המתים.

(ע"פ לקו"ש חכ"ד ע' 138)

מעקה למידת הגאווה

כי תבנה בית חדש ועשית מעקה
לגגך
(כב, ח)

יש לבאר פסוק זה בעבודת האדם:

כי תבנה בית חדש – אין על האדם להסתפק בעבודתו עם עצמו בקיום התומ"צ, כי-אם להתמסר ולהשפיע אף על זולתו שיהי' "בית" ומשכן לקדושתו יתברך.

ובעבודה זו לפעול על הזולת, אינו יכול להסתמך על פעולותיהם של אחרים, אלא על כל אחד מוטל חיוב גברא לבנות "בית חדש", ולפעול אצל אותם מישראל שהועידה אותו ההשגחה העליונה לפגשם.

ובזה מזהיר הכתוב: "ועשית מעקה לגגך":

דהנה כתב השל"ה (חלק תושב"כ) "מצאתי רמז גג הוא גבוה ורומז שיעשה גבול לגאווה", דההתעסקות עם זולתו צריכה להיות בדברים היוצאים מן הלב, שאזי מובטח הוא שנכנסים אל הלב ופועלים פעולתם לטוב.

אבל אם השפעתו היא מתוך גאווה והתנשאות, אזי יכול הוא לגרום ר"ל ש"יפול הנופל ממנו", שתחת לקרבו לתורה ולמצוות הוא מרחקו מדרך הישר, והנפילה היא מגגך – דמגלגין חובה ע"י חייב (שבת לב, א ובפרש"י).

ומכל מקום צייתה תורה "כי תבנה בית חדש", שמוכרח האדם להתעסק בעבודה זו אף אם חושש בעצמו ממידת הגאווה, רק שיזכור תמיד ש"ועשית מעקה לגגך".

(ע"פ לקו"ש חכ"ד ע' 142)

חדושי סוגיות

בגדר אכילת פועל

יקדים ג' שיטות היאך ילפינן ד"כי תבוא בכרם גו" בפועל הכתוב מדבר / יחקור בגדר אכילת פועל אי הוי כשכר על העבודה שנעשתה או מתנה הנקנית ע"י עצם הטירחא או שהוא מתנה לפועל כמו מתנות כהונה וכיו"ב / יבאר דבזה איפליגו לענין היאך ידעינן דבפועל הכתוב מדבר

א.

יקדים ג' שיטות היאך ילפינן ד"כי תבוא בכרם גו" בפועל הכתוב מדבר

בפירוש הפסוק (פרשתנו כג, כה) "כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך ואל כליך לא תתן", אמרו בש"ס (ב"מ פז, ב) "בפועל הכתוב מדבר".

היסוד לפירוש זה מצינו בזה שלש דעות:

(א) בבבלי (ב"מ פז, ב) נלמד הדבר מגז"ש – "נאמר כאן ביאה ונאמר להלן (פרשתנו כד, טו) לא תבא עליו השמש מה להלן בפועל הכתוב מדבר אף כאן בפועל הכתוב מדבר".

(ב) בירושלמי (מעשרות פ"ב ה"ד) נלמד מהמשך הכתוב – "כתיב כי תבא בכרם רעך יכול בשאר כל אדם הכתוב מדבר ת"ל ואל כליך לא תתן אבל נותן את לכליו של חברך ואי

לקראת שבת

זה זה, זה הפועל¹. ועד"ז בכתוב שלאח"ז (כג, כו) "כי תבא בקמת רעך – יכול בשאר כל אדם הכתוב מדבר ת"ל וחרמש לא תניף על קמת רעך את שיש לו רשות להניף ואי זה זה, זה הפועל².

ג) הרמב"ם (הלכות שכירות רפ"ב) כתב שמכתוב זה עצמו מוכרח הוא – "כי תבוא בכרם רעך וגו' וכתוב כי תבא בקמת רעך, מפי השמועה למדו שאין הכתוב מדבר אלא בשכיר וכי אילו לא שכרו מי התיר לו שיבא בכרם רעהו (ומי התיר לו לבא) בקמה שלו שלא מדעתו, אלא כך הוא אומר כי תבא לרשות בעלים לעבודה – תאכל³.

ויש לומר, שגם רש"י בפירושו על התורה נקט כהרמב"ם, שכתב: "כי תבא בכרם רעך – בפועל הכתוב מדבר", וכן בכתוב שלאחריו "כי תבא בקמת רעך – אף זה בפועל הכתוב מדבר".

דמזה שרש"י (א) לא העתיק מהכתוב אלא רק התיבות "כי תבא בכרם רעך" (וכן רק "כי תבא בקמת רעך"), ולא המשך הכתוב (ואפילו לא רמזו ב"וגו'"), וכן (ב) לא הזכיר כלל הגז"ש מהנאמר להלן "לא תבא עליו השמש" – מוכח, שלדעת רש"י יודעים ש"בפועל הכתוב מדבר" מהתיבות "כי תבא בכרם רעך" עצמן (וכן מ"כי תבא בקמת רעך").

והטעם מובן בפשטות, כמ"ש הרמב"ם – דכיון שהמדובר בכרם רעהו ובקמת רעהו – "מי התיר לו שיבא" בלי רשות הבעלים? ועכצ"ל⁴ ש"בפועל הכתוב מדבר".

דמשמע להרמב"ם מתרי טעמי דהגז"ש בגמ' לאו גז"ש גמורה היא. ע"ש. וצ"ע.

4) ראה ב"מ (צב, א) פרש"י ד"ה ת"ק לית לי' ותוד"ה איבעית שם, דהלשון "פועל" שולל דעת איסי בן יהודה שם, דמפרש הכתוב "בביאת כל אדם הכתוב מדבר" (ולפי פ' ר"א בגמ' ב"עושין בסעודתם דעברו ואכלו") – גם הנכנס בלי רשות בעלים. ולהעיר משו"ע אדה"ז חלק חו"מ (ח"ו) הלכות שאלה ושכירות כו' סכ"ב "כי תבא בכרם רעך כו' ובפועל העובד בכרם הכתוב מדבר כו' ולא בשאר כל אדם וכן כי תבוא בקמת רעך גו' בפועל הכתוב מדבר ולא בשאר כל אדם". אבל בפ' הר"ח בשטמ"ק ב"מ שם צב, א ד"ה איבעית, רא"ש שם, מפרשים דעת הת"ק במשנה "הרי אוכל פועל כו'" כאיסי בן יהודה, ולא כרש"י ותוס' שם. ובכמה מפרשי הספרי (ראה ספרי דבי רב ועוד כאן) מפרשים דברי הספרי כדעת איסי בן יהודה. וראה בחיי ואמרי שפר כאן. ואכ"מ.

1) ולכאורה יל"פ שזוהי כוונת הספרי כאן, "כי תבא בכרם רעך יכול לעולם ת"ל ואל כליך לא תתן בשעה שאתה נותן לכליו של בעה"ב", דכוונתו ב"יכול לעולם" היינו (כולל) בכל אדם, ת"ל ואל כליך לא תתן כו' – שהמדובר בפועל^א. אבל במפרשי הספרי לא פירשו כן.

2) ראה דרשות הספרי עה"פ ובמפרשים. וגם שם שקו"ט ע"ד הנ"ל בהערה 1. ואכ"מ.

3) בספרי דבי רב לספרי (שם כג, כו) האריך

א) גם ברא"ם לפרש"י כאן מבאר דלמדין שבפועל הכתוב מדבר מדרשת הספרי (ראה שפ"ח. משכיל לדוד. ועוד). אבל מפרש בספרי כתובן פרש"י שלאח"ז, דהיינו פועל בבציר, לאפוקי פועל בעדור ובקשקוש. אבל דאה אמרי שפר ועוד לפרש"י כאן, דהספרי בא ללמוד רק שלא דברה תורה אלא בשעת בציר כו', והלימוד דבפועל הכתוב מדבר הוא מגז"ש כבגמ'. וראה בארוכה במפרשי הספרי.

ב.

יחקור בגדר אכילת פועל אי הוי כשכר על העבודה שנעשתה או מתנה הנקנית ע"י עצם המירחא או שהוא מתנה לפועל כמו מתנות כהונה וכיו"ב

ויש לומר, שהחילוק בין שלש דעות אלו אינו רק במקור הפירוש אלא גם בתוכן – שהם ג' אופנים בהגדרת הדין דאכילת פועל בשעת מלאכתו, שיש לבארו בכמה אופנים (ובלשון הצפע"נ בכמה ענינים⁵: מצד הנפעל, הפעולה, או הפועל):

(א) אכילת הפועל היא כעין שכר על המלאכה (הנפעל) שעושה עבור הבעה"ב, שנוסף על שכרו שמשלם לו הבעה"ב עבור מלאכתו, הוא גם אוכל מהפירות כו' שעובד בהם.

(ב) אכילת הפועל אינה עבור המלאכה והתועלת שגורם לבעה"ב, אלא שעבודתו של הפועל, שטורח ומתייגע במלאכת רעהו, נותנת לו זכות לאכול (בשעת מעשה) מפירותיו כו'.

(ג) אכילתו אינה בגדר שכר כלל – לא על החפצא דהמלאכה ולא על עבודת הגברא – אלא הוא דין בפני עצמו, דכיון שיש עליו שם "פועל", זיכתו התורה לאכול מן הפירות כו' שפועל בהם.

מהנפק"מ בין אופנים אלו י"ל, שהוא ע"ד האיבעי' בגמ' (ב"מ צב, א) "פועל משלו הוא אוכל או משל שמים הוא אוכל", דפרש"י שם: "משלו הוא אוכל – תוספת שכר הוא שהוסיפה לו תורה, או משל שמים במתנת גמילות חסדים כשאר מתנות עניים".

לאופן הא' הנ"ל, שאכילת הפועל היא מחמת המלאכה שעושה עבור הבעה"ב – י"ל ד"משלו הוא אוכל", שזכות זו היא (בל' רש"י כנ"ל) "תוספת שכר" עבור מלאכתו, והיינו שהוא באותו הסוג של עיקר שכרו (שהוא תשלום עבור מלאכתו), אלא שהיא "תוספת שכר" . . שהוסיפה לו תורה".

לאופן הג' הנ"ל – שזהו דין מצד עצם שם ותואר "פועל" (ולא מצד המלאכה שעושה) – ה"ז כהצד ד"משל שמים הוא אוכל", דכשם שהתורה זיכתה לעניים מתנות שונות בפרי האדמה, כך זכי ל' רחמנא ל"פועל" לאכול מפירות האדמה שפועל בה.

ולאופן הב', שזהו מצד עבודתו וטירחת הפועל – יש מקום לשני צדדי האיבעיא: יתכן לומר "משלו הוא אוכל", שזהו חלק משכרו, דכשם שמגיע לו (עיקר) שכרו על מלאכתו שנעשית עבור הבעה"ב, כך מגיע לו "תוספת שכר" על עבודתו וטירחתו⁶; ואפשר לומר,

(5) ראה מפענח צפונות פי"ב. ושי"נ.

דומה לשכר עבור עצם המלאכה) אולי יש ליישב קושיית החכמת שלמה בגליון השו"ע חו"מ סשל"ז סי"ב.

(6) אבל לא עבור המלאכה עצמה כגוף השכירות. – ולפי אופן זה בפי' "משלו הוא אוכל" (דאינו

לקראת שבת

שאינו בגדר "שכר" כ"א רק "מתנת גמילות חסדים", אלא שמתנה זו ניתנה לו רק מחמת עבודתו וטירחתו, ע"ד אי לאו דעביד נייחא לנפשי' לא יהיב לי מתנתא⁷.

ג.

יבאר דבזה איפליגו לענין היאך ידעינן דפועל הכתוב מדבר

וזהו החילוק בין שלשת המקורות לפירוש "בפועל הכתוב מדבר"

– (א) דרשת הירושלמי שנלמד מסיפא דקרא "ואל כליך לא תתן, אבל נותן את לכליו של חבירך . . . זה הפועל", (ב) הגז"ש שבבבלי מה"נאמר להלן לא תבא עליו השמש", (ג) הלימוד מהתיבות "כי תבא בכרם רעך" עצמן – "כי אילו לא שכרו מי התיר לו שיבא בכרם רעהו" –

דיש לומר, שתוכן החילוק בין הלימודים הנ"ל, תלוי בתוכן הענין המדובר במקום הנלמד:

להירושלמי שלמדין זה ממ"ש "ואל כליך לא תתן – אבל נותן את לכליו של חבירך", שמדובר בגוף המלאכה שעושה לבעה"ב – י"ל דס"ל ד"משלו הוא אוכל", ואכילת הפועל היא כעין "תוספת שכר . . . שהוסיפה לו תורה" עבור מלאכתו ;

לש"ס דילן, שהלימוד הוא מהגז"ש ד"לא תבא עליו השמש", הנאמר גבי הדין ד"ביומו תתן שכרו" – הרי זה דין מצד הגברא העובד, וכהמשך הכתוב (ד"ביומו תתן שכרו") "ואליו הוא נושא את נפשו – אל השכר הזה הוא נושא את נפשו למות, עלה בכבש ונתלה באילן" (פרש"י פרשתנו עה"פ), והיינו שהדין ד"ביומו תתן שכרו" אינו (כ"כ) מצד גוף המלאכה שעושה לבעה"ב, כ"א מצד מסירת נפשו של הפועל עלי', ועד"ז בנדר"ד, דין אכילת הפועל, שהוא מצד טירחתו ועבודתו של הפועל

[ולכן איבעי' לי' בגמ' אי אכילת פועל⁸ "משלו הוא אוכל או משל שמים הוא אוכל", וכנ"ל שלאופן זה יש מקום לשני צדדים אלו⁹];

דאף ד"באגרי" אכיל" מ"מ פטור כהבעה"ב; או דקמ"ל, דהוא לא כהקס"ד דהוי' לי' כמקח וזבני', כ"א דמשל שמים אוכל. ופשיטא לפי' התוס' ב"משל שמים" (הובא בהערה 11) דלא שייך לומר דהוא לי' כמקח.

ולהעיר מתולדות אדם לספרי (כג, כה), דמפרש הדרשה "רעך ולא של הקדש" (שבהמשך הדרשות בגמ' שם) דס"ל דמשל שמים הוא אוכל.

(9) להעיר מב"מ שם (צב, א), דהגמ' רצה לתלות מחלוקת ר"א חסמא וחכמים אם פועל אוכל יותר על שכרו, ב"אם משלו הוא אוכל או משל שמים

(7) ראה גיטין נ, ב. ב"ב קנו, רע"א. וראה גם מגילה כו, ב. ב"מ טז, א.

(8) ראה בהמשך הדרשות בגמ' שם (פז, ב) "כנפשך כנפש של בעה"ב כך נפשו של פועל מה נפשך אוכל ופטור (מן המעשר) אף נפשו של פועל אוכל ופטור". ופרש"י שם "כנפשך – כאילו הן שלך. אף פועל אוכל ופטור – ולא אמרינן הואיל דבאגרי' אכיל על כרחו של בעה"ב הוי' לי' כמקח כו' כיון דזבני' אחשבי". ומשמע דמשלו הוא אוכל.

וי"ל בב' אופנים, דהדרשא ד"כנפשך" קמ"ל

ולהרמב"ם¹⁰ ופרש"י על התורה, שמהתיבות "כי תבא בכרם רעך" עצמן למדים ש"בפועל הכתוב מדבר" – הרי זכות¹¹ האכילה של הפועל היא מצד עצם שם ותואר "פועל"¹², שחל עליו מיד כששכרו ובא¹³ לכרם רעהו¹⁴.

(12) כן יש לפרש בדרך ההלכה שבפרש"י, דדברי רש"י "בפועל הכתוב מדבר" אינם רק לשלול דעת איסי בן יהודה "כביאת כל אדם הכתוב מדבר" (כבאמרי שפר כאן) – אלא שזכות האכילה היא מצד עצם שם "פועל", כבפנים.

(13) אף שפשוט שאינו אוכל לפני התחלת המלאכה. ולהעיר מתוד"ה תבואת ב"מ פח, סע"א מתי מתחיל מקחו של הפועל, אם משעה שעושה מלאכתו או כשאוכל. ואכ"מ.

(14) עפ"ז יש לבאר ג"כ המשך פירוש רש"י בענין זה:

(א) על "ואל כל"ך לא תתן" פרש"י "מכאן שלא דברה תורה אלא בשעת הבציר בזמן שאתה נותן לכליו של בעל הבית אבל אם בא לעדור ולקשקש אינו אוכל" – דמזה שמדייק "מכאן שלא דברה כו" משמע, שבא לשלול פירוש אחר ולחדש איזה דבר.

וע"פ הנ"ל מובן, כי כיון שלפרש"י זכות אכילת הפועל באה מצד עצם שם פועל ("בפועל הכתוב מדבר"), יש מקום לומר שכן הוא בכל פועל, אלא שמהוספת הכתוב "ואל כל"ך לא תתן" (דלכאורה מיותרים תיבות אלו – דמהיכא קס"ד שהותר לו) למדין שמדובר בפועל מיוחד – "מכאן שלא דברה כו" אלא בשעת הבציר כו".

(ב) "כנפשך" פרש"י "כמה שתרחיק" (אף שבגמ' (ב"מ פז, סע"ב. שם צב, א. וראה גם ספרי עה"פ כאן) מצינו עוד פירושים בתיבה זו¹⁵ – דכיון ש(לדעת רש"י) אוכל מצד עצם שם "פועל", אין הגבלה באכילתו, וכל זמן שהוא "פועל" אוכל "כמה שתרחיק".

הוא אוכל", ודחה "לא דכולי עלמא משלו הוא אוכל והכא כנפשך קמיפלגי", אבל ראה תוד"ה כן נמצא, השקו"ט בגי' הגמ' ומפרש דמצי קאי לב' הדיעות. ע"ש.

(10) דפסק דאוכל "משל שמים" (הל' שכירות ספי"ב).

(11) להעיר שבפרש"י על הש"ס (צב, א) מפרש דלהאופן ד"משל שמים הוא אוכל" – יכול ליתן לאשתו ובניו, אלא ד"כל זמן דלא מטא לידי' לא זכי ליי"ב¹⁶, ולא כפי' התוס' (שם ד"ה אי אמרת) ד"אי משל שמים הוא אוכל לא יחבינן להו שלא זיכה לו הכתוב אלא מה שחזק לוטס ואוכל ואין לו כח ליתן כלום" (ראה טור חו"מ ששל"ז ובפרישה שם. סמ"ע שם סק"ג. הגהות הגר"א בגליון הגמ' שם). ולהעיר ממנ"ח (מצוה תקעו) שלדעת הרמב"ם אם חסמו בעה"ב לפועל פטור מתשלומין.

מדברי הרמב"ם בהל' שכירות פ"ב הי"ג משמע שס"ל כדברי התוס', דגם לאחר ששמי' לידי' אינו נותן לאשתו ובניו (ומ"ש בה"ג שם "וכן פועל שהולך בידו ממה שעשה או שלקח יתר על אכילתו ונותן לאחרים עובר כו", והרי לדעת התוס' הוא הדין לכאורה גם בלקח רק בכדי אכילתו ולא יתר על אכילתו – ראה מעייני החכמה (למהרא"ל צונץ) לב"מ שם. וראה רי"פ פערלא לסהמ"צ לרס"ג ל"ת רסז (שכד, א ואילך)). אבל י"ל שלפי פרש"י עה"ת ד"בפועל הכתוב מדבר" ה"ז רק זכות אכילה מצד עצם שם "פועל", כבפנים.

ולהעיר דברמב"ם שם הי"ג כ' "שלא זכתה תורה אלא לפועל עצמו", וזה דאוכל "משל שמים" כ' בהי"ד שם רק בנוגע לקטנים שעושים עמ' אביהם. ואכ"מ.

(ב) דדברי רש"י שם ע"ב ד"ה אי אמרת (וד"ה משל שמים) אלא כשנותן לתוך פיו, כ' בנוגע לעבדיו הקטנים. ואכ"מ.

(ג) ובפשוטו י"ל, כי רש"י מפרש פשט"מ, ובפשוטו של מקרא כבר ידענו ד"נפש" הוא (גם) מלשון רצון, כמו שפירש רש"י לעיל (ח"ש כג, ח) "נפשכם – רצונכם", ולכן פירש "כמה שתרחיק".

תורת חיים

מכתבי קודש מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבנ"מ זי"ע

"ובחנוני נא בזאת"

להמשיך במנהגו הטוב ולתבוע מבורא עולם ומנהיגו שיתן לו היכולת

במענה למכתבו... בו כותב ע"ד מנהגו הטוב זה משך ל"ז שנה, להפריש מעשר לצדקה, ואשר כיון שבעתיד תתצמצם הכנסה שלו, ואי אפשר יהי' לו להפריש המעשר לצדקה שואל עצה איך להתנהג ובאם צריך התרה או לא וכו'.

ולפלא גדול למה לו להכנס בכל הפלפולא, בה בשעה שהמוצא הכי טוב והעצה היעוצה להמשיך במנהגו הטוב, ולתבוע מבורא עולם ומנהיגו שיתן לו היכולת לעשות האמור מתוך הרחבת הדעת בבריאות הנכונה ובשמחה ובטוב לבב.

וע"ד הפסק דין בהקו דסור מרע, דאמרו רז"ל, כיון שיצאו רוב שנותיו של אדם ולא חטא שוב אינו חוטא עד"ז הוא גם כהנוגע לועשה טוב, דאזלינן בתר רובא מן התורה, וכדמוכח מסיום הכתוב שם וסיום הסוגיא שם (יומא סוף פרק ג').

בברכה לבשו"ט בכל האמור

(אג"ק חי"ז אגרת ו'רלח)

מעשר האמור בצדקה יש להוסיף עליו איזה סכום

...בודאי לדכוותי' למותר להעיר על מאמר רז"ל הידוע, שאין לדקדק בצדקה ומעשר האמור בצדקה יש להוסיף עליו איזה סכום.

ויש מקום לומר שעי"ז מרויחים עוד ענין, שאין חל אז ע"ז גדר נדר, כיון שלא תמיד מספר האחוזים שוה, משא"כ כשמדקדקים על המעשר.

(אג"ק ח"ד אגרת ה'קצה)

אם יוסיף תומ"י בעניני הצדקה ימלא השי"ת הבטחתו

במענה על מכתבו ממוצש"ק בו כותב אשר מצב הפרנסה אינו כמו שהי' לפני זה כי נגרע מאז.

והנה ידוע מאמר הקב"ה ובחנוני נא בזאת. והוא בענין הצדקה שיהי' עשר בשביל שתתעשר. וידוע ג"כ שבצדקה אמרו לפום גמלא שיחנא.

ובמילא מה הפלא אם כשאין נוהרים בענין הצדקה כדבעי שהוא לכה"פ מעשר ומה טוב יותר מזה שעי"ז הנה נגרע מצב הפרנסה.

אבל לאידך גיסא מזה גופא נודע שהדבר בידו הוא. שאם יוסיף תומ"י בעניני הצדקה כהנ"ל ועוד יותר הרי בטוח הוא השי"ת למלאות הבטחתו וכנ"ל.

אלא שכיון שבכל דבר צ"ל סייעתא דשמיא הרי צריך לקבוע שיעור בלימוד תורת הנגלה ותורת החסידות נוסף על שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בחומש תהלים ותניא הידועים. והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל הנ"ל ויה"ר שיהי' זה בהקדם.

(אג"ק ח"ח אגרת ב'תצו)

קודם תפלת שחרית

לכתבו אודות הרוחק בפרנסה, ידועה עצת חז"ל שלא לקמץ בצדקה, ואדרבה להרבות בזה ולחלקה לפעמים רבות, ומזהמנים המסוגלים לזה הוא בכל יום חול קודם תפלת הבקר להפריש פרוטות אחדות לצדקה.

(אג"ק חכ"ד אגרת ט'ק"ח)

בטח אותו שתמה תמי' גדולה כ"כ אינו נותן לצדקה גם כיום...

...סיפרתי פעם לכ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר פב"פ ראה אותי מפריש לצדקה – מפני סיבה – כלילה, והביע תמהתו הכי גדולה על עשותי כך, כיון שבכתבי האריז"ל כתוב אחרת.

ויענני כ"ק מו"ח אדמו"ר – שבטח אותו שתמה תמי' גדולה כ"כ, איננו נותן לצדקה גם כיום...

(אג"ק ח"ז אגרת ד'תקז)

פוחחים מלמעלה צנורות חרשים

...ידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, שכאשר האדם למטה מחליט לתת לצדקה סכום שאינו לפי יכולתו בהווה, באותה שעה פוחחים מלמעלה צנורות חרשים על ידם יקבל השפעה נוספת למען יוכל למלאות הבטחתו, ובפרט ע"פ הידוע דרשת רו"ל על הכתוב עשר תעשר, עשר בשביל שתתעשר, וכבר נאמר ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות.

(אג"ק חי"ד אגרת ד'תתקע)

ובמ"ש אודות מצב פרנסתו, ידועה עצת חז"ל להרבות בצדקה, שאז מתקיימת ברכת השי"ת עשר בשביל שתתעשר.

והמלה להרבות מדויקת בזה, כיון שצריך להסיר צמצום הצנורות שהיא על ידי תנועה בקצה השני, וע"ד המובא ברמב"ם הלכות דיעות פ"ג ובדוגמת הנהגת האדם דלמטה מעורר זה בהנהגת אדם שעל הכסא כביכול, דמדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה.

(אג"ק חי"ב אגרת ד'רכח)

צדקה רוחנית

כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ הדגיש האחריות הגדולה המוטלת על תלמידי וחניכי הישיבות ביחוד לתת צדקה רוחנית ברוח נדיבה להעניי בדעת אשר בסביבתם וקהלתם, לזכות את הרבים בשיעורי לימוד ברבים ולהשפיע עליהם לקרבם לתורה ולמצוות. אשר כל זה הם כלים רחבים לקבלת ברכות כל טוב בגשמיות וברוחניות.

(אג"ק חי"ד אגרת תשצד)

מובטחים אנו ע"י רבינו הזקן, שהוא הי' גאון לא רק בחסידות אלא ג"כ בנגלה והבטיח בספרו – ריש תורה אור – שע"י העסק בצדקה הנה נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה.

ומובן אשר הס' תו"א אינו ספר של מליצות, ומשמעו כפשוטו אשר אז מצליח בלימוד אלף פעמים ככה. וע"כ פשוט שאין זה הפסד בלימוד אלא אדרבה משתכרים ע"י עבודת הצלת נפשות זו, אשר לימודו בזמן מועט תהי' בסייעתא דשמיא ויצליח בת"ת אלף פעמים ככה.

ואחשוב למותר להאריך בזה כי העניינים בכל הנ"ל ידועים המה, ובטח יתקן אחרי התבוננו בזה עוד הפעם והשי"ת ינחנו בדרך האמת שזה ג"כ דרך תורתנו תורת אמת ותורת חיים.

(אג"ק ח"ה אגרת א'רפא)

דרכי החסידות

שיחות ואגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ
מליובאוויטש נ"ע בענייני עבודת השי"ת

חתונת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע – חלק ראשון:

השידוך, התנאים, שבעת ימי המשתה

"בכל יום משבעת ימי המשתה, הי' אאמו"ר מספר איזה סיפור מהבעש"ט, המגיד, מאדה"ז, מהצ"צ, ומאביו. בכל סיפור הוא – אאמו"ר – הולך לאיזה ענין שאותו היה מבאר בארוכה"

השידוך: "רצה להשיאו לבני משפחתו"

בעת השידוך שלי נדברו ג' שידוכים, שנים עם שני גבירים שנתנו הרבה נדן, וא' זה של הרבנית נחמה דינה, שזה הי' שידוך עני, שגם על צרכי החתונה הי' צריך אאמו"ר נ"ע ליתן. אמי זקנתי הרבנית רבקה נ"ע עם החסידים החזיקו אודות שידוך עם הגביר.

כשנכנסו לשאול פי אאמו"ר, אמר: אברהם הי' לו בן יחיד ורצה להשיאו לבני משפחתו, ואח"כ בעריוה"כ נכנס אאמו"ר לא"ז הרבנית רבקה ע"ה לבקש מחילה עבור זה, וענתה לו: יתן לך השי"ת התעוררות תשובה אמיתית ופתיחת הלב והתגלות הנקודה, אם ימחול לנו השי"ת כמו שאני מוחל לך אז נהי' טהורים ונקיים.

(ספר השיחות תרפ"ז ע' 271)

התנאים, "ההתוועדות נמשכה אז שבוע ימים"

התנאים שלנו התקיימו בעיירת ההבראה באליוקא ליד תחנת הרכבת קראסנאיע, בשנת תרנ"ו. ההתוועדות אז נמשכה שבוע ימים, בלי הכנות. והוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק השמיע בכל התוועדות דברי חסידות, פירושי חסידות וסיפורים.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק הזכיר אז למורי הרשב"ץ, על מה שהרשב"ץ סיפר לו בשנת תרל"ז, כשלמד אתו חסידות, כשהוא – הרשב"ץ – בא לליובאוויטש אל אב"הסבא – הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק "צמח צדק" – פגש שם את הרה"ח ר' הלל (מפאריטש).

ר' הלל חזר על מאמר החסידות שהרבי אמר אז. אז אמר ר' הלל, כל האסון הוא שמקבלים את החושך לאור. מתרגלים לחושך – חושבים שהחושך הוא אור.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק החל לצייר איך לומדים שש שעות חסידות, מזיעים, לאחר מכן מתפללים, ועדיין הכל חושך. צריכים ללמד ולבטש את הגוף.

בשמעם דיבורים כאלה, זלגו דמעות מעיניהם של כל המסובים, דמעות הבאות בלי הכנה, על דרך המבואר בספר "דרך חיים" – מאדמו"ר האמצעי – כמשל עני מדוכא ביותר, שמצד גדול שפלותו אין הוא צריך לעשות שום חשבון שהוא עני ומדוכא, שהרי לעוצם שפלותו ושברון לבבו, משהוא נזכר על כך, הוא בוכה תיכף ומיד במר נפשו.

(סה"ש תש"ב בלה"ק ע' עח)

שבעת ימי המשתה: "בכל יום משבעת ימי המשתה, ה' אאמו"ר מספר איזה סיפור"

בכל יום משבעת ימי המשתה, ה' אאמו"ר מספר איזה סיפור מהבעש"ט, המגיד, מאדה"ז, מהצ"צ, ומאביו. בכל סיפור הוא – אאמו"ר – הוביל לאיזה ענין שאותו היה מבאר בארוכה.

אחד מהסיפורים שסיפר בשבעת ימי המשתה:

כשאדמו"ר הזקן בא ממעזריטש, הרגישו תלמידיו שחל אצלו שינוי בהנהגה:

בזמן שהרבי (אדמו"ר הזקן) היה אצל אביו ר' ברוך, ראה את אביו מקרב אנשים פשוטים, ומייקר אותם.

כשהרבי (אדמו"ר הזקן) ה' חתן בוויטבסק נהג אף הוא באותו הנהגה כאביו. גדולי התורה של וויטבסק, התפלאו עליו – גדול בתורה שכזה מקרב אנשים פשוטים ומתעסק עמם. באותו זמן היה מכונה איש פשוט בשם "דרבן".

חלפו איזה שנים, והרבי נעשה מבוגר יותר, והצטרפו אליו תלמידים, תלמידים נפלאים, והשפיע עליהם מתורתו. אמנם הוא גם התעסק עם אנשים פשוטים, לקרב אותם, אולם הוא למד הרבה בינו לבין עצמו.

בתקופה זו אחזו שישנם ג' מיני אהבה, אהבת השם אהבת התורה ואהבת ישראל. אהבת ה' היא הן במה שמבינים והן במה שלא מבינים, אהבת התורה היא אפילו על מה שעדיין לא משיגים בתורה, אהבת ישראל היא, לאהוב בן תורה.

כשאדמו"ר הזקן בא ממעזריטש, התלמידים ראו אצלו הן באמירת התורות והן בהנהגה, שיש לייקר אנשים פשוטים.

לקראת שבת

כה

וכך אמר אז לתלמידים:

אהבת ישראל היא, שיש לאהוב את כל היהודים, אפילו אנשים פשוטים (ולא כמו שהיה ההנהגה אז, שהבני-תורה התבדלו מהאנשים פשוטים), וזה מביא לאהבת התורה, ואזי יש חוש באהבת ה'.

בכללות הנהגת אדמו"ר הזקן היתה, שהי' אומר לתלמידים, שישאלו מה שיש להם לשאול, אז הי' זמן שהיו שואלים, ולא מסתפקים באמונה לבדה. שאלו התלמידים:

אהבת ה' היא הרי למעלה מהבנה והשגה, אהבת התורה הרי קבועה בלב, ואהבת ישראל היא לא לכולם בשווה, את האחד יש לאהוב, ואילו את האחר בניחותא.

והשיב להם אדמו"ר הזקן:

אהבת ישראל, לאהוב יהודי בפנימיות, זה בא על-ידי אהבת התורה, שלא רק מה שבאתגליא . . ואזי מגיעים לאהבת השם, אהבה עצמית, אהבתי אתכם אמר הוי', לאהוב את כולם בלי חילוקים.

(ספר השיחות תש"ז, ע' 941)

לזכות

הילד **נפתלי הערץ** שי

לרגל תספורתו בשעטו"מ ביום ח' מנחם אב תש"ע

*

נדפס ע"י הוריו

הרה"ת **דוד** וזוגתו מרת **מרים** שיחיו

שמוקלער

יה"ר שיזכו לגדלו לתורה, לחופה ולמעשים טובים

מתוך בריאות, נחת והרחבה

לעילוי נשמת
הרה"ת מנחם מענדל ב"ר משה ע"ה
פוטטער
נלב"ע ביום י"ח מנחם אב
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת
הרה"ת תנחום ב"ר נחמן הלוי ע"ה
לוינ
נלב"ע ביום כ"ח מנחם אב תשס"ו
ת.נ.צ.ב.ה.
*
נדפס ע"י בנו
הרה"ת נחמן הלוי וזוגתו מרת הינדא שיחיו
לוינ

לעילוי נשמת
הרה"ת **צבי מאיר ב"ר שלמה דב** הלוי ע"ה
שטיינמץ
נלב"ע ביום י"ב אלול תשס"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

*

נדפס ע"י בנותיו
מרת **יהודית תחי' לאזאר**
מרת **חי' רחל תחי' יפה**
מרת **אסתר מלכה תחי' טויבער**
ובני משפחתם שיחיו

לזכות

הילד **מנחם מענדל** שי

לרגל תספורתו בשעטו"מ ביום י' מנחם אב תש"ע

*

נדפס ע"י הוריו

הרה"ת **יוסף** וזוגתו מרת **יהודית** שיחיו

וולבובסקי

יה"ר שיזכו לגדלו לתורה, לחופה ולמעשים טובים

מתוך בריאות נחת והרחבה

לעילוי נשמת

הרה"ת דוד שלמה ב"ר מנחם מענדל ע"ה

נלב"ע ביום י"ג אלול תשס"א

ת.נ.צ.ב.ה.

*

נדפס ע"י בני משפחתו שיחיו

לזכות
החתן הרה"ת זלמן שמעון
והכלה מרת חי' ריסיא שיחיו
סימאנדס

לרגל נישואיהם בשעטו"מ ביום י"ב אלול תש"ע
יה"ר שיזכו לבנות בית נאמן בישראל
על יסודי התורה והמצוה

*

נדפס ע"י הורי החתן
הרה"ת אליהו וזוגתו מרת בת שבע שיחיו
סימאנדס